

441. Prästgården, Odensala sn.

Litteratur: B 180, L 548. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 140; UFT h. 2 (1872), s. 46.

Avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 180).

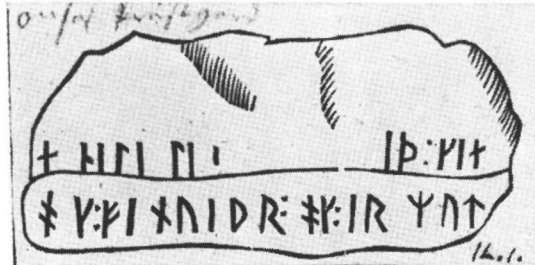

Fig. 151. U 441. Prästgården, Odensala sn. Efter B 180.

Vid Odensala prästgård skulle enligt *Ransakningarna* finnas två runstenar. Hadorph nämner intet om detta i sin anteckningsbok. Ett fragment finnes avbildat på ett träsnitt i Peringskiölds *Monumenta* med överskriften »Onsal Prästgård» (B 180: »Odensala Prästgård», L 548: »Prestgården»). Det har senare varit försvunnet och förgäves eftersökts.

Stenens form och utseende framgår ej klart av den enda bevarade avbildningen, B 180. Den förefaller ha varit ett fragment, möjligen av en runristad gravsten. Höjd omkr. 1,10 m., bredd omkr. 0,50 m.

Inskriften står i två parallella rader. Vilkendera raden som skall läsas först är ovisst.

Inskrift (enligt B 180):

a - nili li - ... ip : kia ... ok : finuiþr : ok : ir - mut ...

... ok Finnviðr ok Ær[n]mund[r] ...

»... och Finnvid och Ärmund ...»

Till läsningen: Mellan 1 a och 3 n har sannolikt stått en runa. L 548 supplerar runorna 1—9: Arnivi lit. Mellan 27 r och 29 m finnes plats för en runa.

Om namnet *Finnviðr* se Sö 190, Sm 4, om *Ærmundr* U 15.

442. Prästgården, Odensala sn.

Pl. 70.

Litteratur: O. Almgren, Anteckningar 1895 (ATA); E. Brate, Anteckningar 1909 (ATA).

Äldre avbildningar: Osignerad teckning (ATA); Brate foto 1909 (ATA).

Runstenen blev funnen år 1895 under odlingsarbete i en åker 30 m. V om vägen från Odensala station till Odensala kyrka, omkring 300 m. SSV om prästgården. Då det synes vara sannolikt, att stenen har varit rest invid en forntida vägbro, må här återges utdrag ur den rapport, som dåv. amanuensen Oscar Almgren avgav över en undersökning, som han på Riksantikvariens uppdrag den 15 juni utförde på platsen:

»Fyndet var gjordt på prestgårdens mark, endast ca. 300 steg SSV från boningshuset. I en trädesåker, s. k. 'Posta äng', straxt vester om den landsväg, som leder från stationen till kyrkan,

höll man på att uppbryta en långsmal gräslinda, gående i $N + 25^\circ O - S + 25^\circ V$, som dittills blifvit utspärad på grund af den mängd stora stenar den innehöll. Dessa upptogos nu och nedvräktes i en längs lindan för ändamålet upptagen djup graf. Bland stenarne, som eljest voro kullerstenar af rätt betydlig storlek, hade man ock funnit en häll, cirka 11 fot lång, 3—3,5 fot bred, hvilken låg tvärs öfver gräslindan nära dess SV-ända cirka 20 steg från landsvägen. Denna häll befanns på den nedåtvända sidan vara försedd med en runristning. Af baksidan, som ej bildade en enda jämn yta, hade endast en mindre del förut legat i dagen...

Den stenbundna gräslinda, hvori hällen låg, hade haft formen af en långsträckt kil, bredast vid diket några steg SSV om runstenen, i andra ändan vid ledet framme vid landsvägen nästan spetsig (1—2 steg). Detta kunde väl dock knappast vara ursprungliga förhållandet, ty vid närmare påseende befanns stenraden fortsätta vidare åt NNO, utom åkern, och den var här ånyo flere steg bred. Den spårades nämligen först i diken på ömse sidor om landsvägen, som skar den i mycket spetsig vinkel, och vidare i ängen på vägens andra sida, särskildt i de i denna äng, vinkelrätt mot vägen, framdragna diken. Straxt efter att ha inkommit i ängen gjorde denna stenrad emellertid en direktionsförändring; ifrån att förut ha gått rakt mot kyrkan, i $N + 25^\circ O$, böjde den nu af nästan rakt mot N (med endast ett par graders divergering åt O). Vid böjningstället var dess bredd ca. 8 steg. — I den nya direktionen kunde den följas vidare i ängens diken, sammanföll slutligen med gärdsgården och diket, som skilja ängen från landsvägen, skar uppfartsvägen till prestgården vid dess utgångspunkt, fortsatte längs trädgårdstaketet och föll därvid med allt mer och mer af sin bredd inom trädgårdens område, där den så försvann. Men blott några steg längre fram börjar också marken på allvar höja sig upp emot kyrkan.

Här förelågo sålunda lemningarna af en forntida väg öfver slätten, som ännu bär tydliga spår af att en gång ha varit sumpmark...

Runstenen låg, som sagdt, vinkelrätt mot den gamla vägens riktning, med jordändan åt vester, och allt talar väl för att den stått vid vägens vestra kant och vändt skriftsidan mot vägen...

Såsom ovan nämnt (U 441), skulle enligt *Ransakningarna* vid Odensala prästgård finnas två runstenar. Det är möjligt, att U 442 kan vara en av dessa.

Runstenen restes sommaren 1895 på fyndplatsen.

Blågrå stenart. Höjd (vid v. kanten) 1,70 m., bredd (nedtill) 0,95 m. Ytan är svårt skadad genom avflagringar. Endast mindre delar av ristningen äro bevarade. Det är därför omöjligt att utreda ornamentiken, som tydligen har varit mycket rik. Runorna äro vänderunor, och inskriften skall läsas från vänster till höger.

Inskrift:

brusi ₅ **· u** **- þ** **- ... alu** ₁₀ **... - t** ₁₅ **... rit** ₂₀ **... faþu** ...

Till läsningen: Framför 1 **b** finns möjligen spår av en runstav. 1 **b** är bevarat, liksom 3—6 **usi** **· u**. Övre delen av 2 **r** är borta, men runan har tydligen varit **r**. Efter 6 **u** finnes övre delen av en stav. 8 **þ** är troligt, men ej fullt säkert. Därefter spår av en runa, som kan ha varit **r** eller **u**. Sedan är ytan förstörd. Endast nedre delen av 10 **a** med bst t. v. om hst. Övre delen av 11 **l** med bst t. v. (omvänt **l**). Översta spetsen av 12 **u** (eller **r**). Säkra äro 15—17 **rit** och 18—21 **faþu**. — Brate: 10—12 **stu**.

1—5 **brusi** är sannolikt mansnamnet *Brusi*. Om detta se U 333. 6—9 **u - þ** - har av Brate förslagsvis supplerats *Vedraldi*, vilket förefaller mycket möjligt. Om detta namn se U 463.

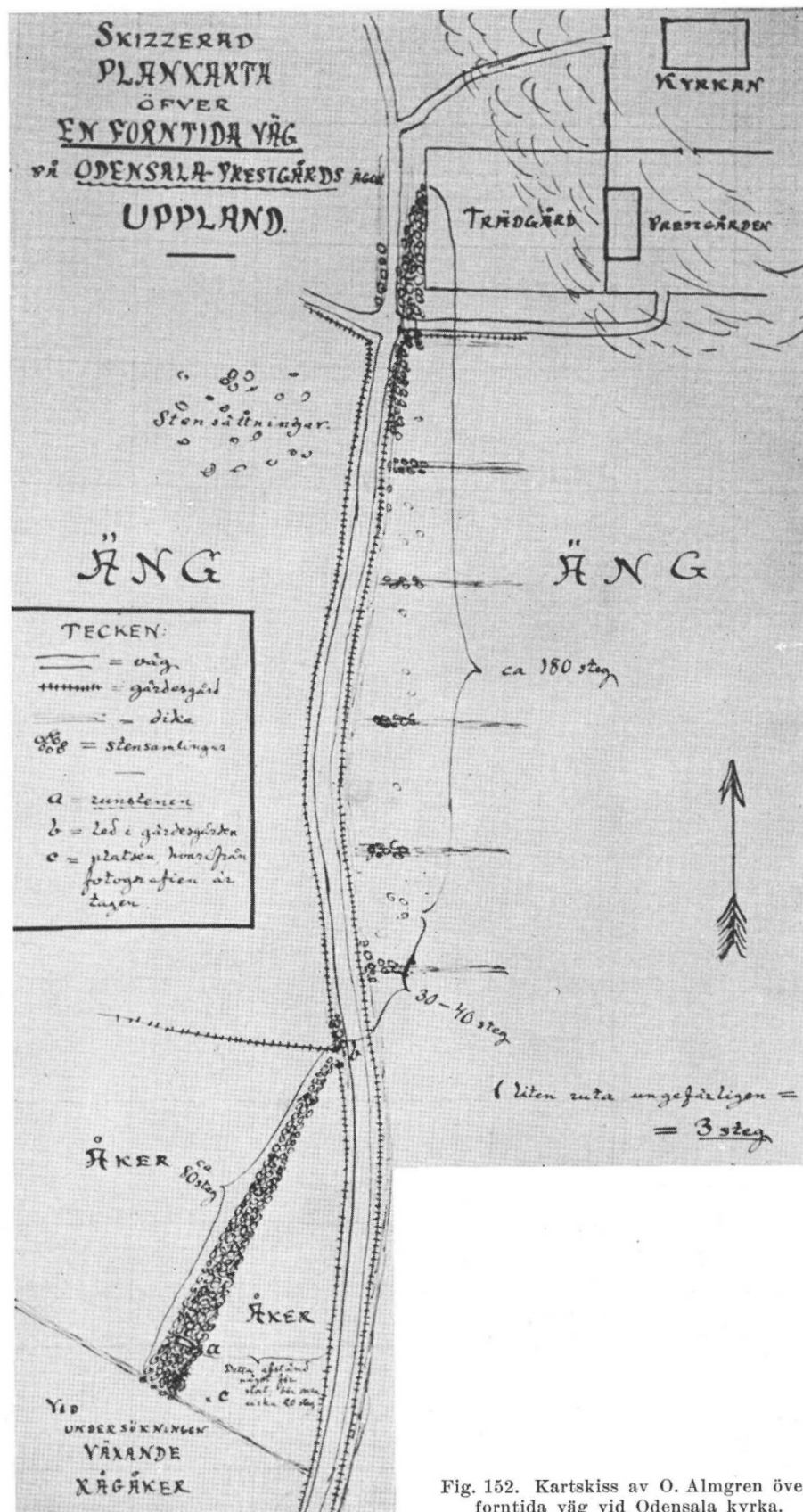

Fig. 152. Kartskiss av O. Almgren över
fortida väg vid Odensala kyrka.